تحلیلی بر ورزش همگانی ایران با کاربرد مدل‌یابی معادلات ساختاری

مرجان صفاری *، محمد احسانی، مجتبی امیری*****

* استادیار دانشکده تربیت بدنی علوم ورزشی دانشگاه تربیت مدرس

** دانشیار دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

*** دانشیار دانشکده مدیریت دانشگاه تهران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۱/۲۹ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۷/۱۵

چکیده

جوهره علم برپایهٔ مدل‌های فراگیر است نه داده‌های پراکنده، زیرا داده‌ها درقالب مدل می‌توانند کشف، تبیین و تعبیر شوند. فقدان مدل‌های قابل اتکا در ورزش و به‌ویژه ورزش همگانی در ایران محقق را بر آن داشت تا به دستیابی مدل ورزش همگانی در ایران اهتمام ورزد. هدف این مطالعه، ارائه مدلی به منظور اندازه‌گیری و تحلیل ورزش همگانی ایران است. بدین منظور از پرسش‌نامه ۶۶ سؤالی مبتنی بر مدل ورزش همگانی ایران (برآمده از مطالعه‌ای کیفی به روش گراندد تئوری) استفاده شد. مقدار مجذورکای مدل، برابر با ۳۸۵/۷۶، شاخص برآورد ریشهٔ میانگین مجذورخطا برابر با ۰/۰۸۲ ، شاخص نیکویی برازش برابر با ۰/۹۵ و شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده برای درجات آزادی مدل نیز برابر با ۰/۹۴ بود؛ بنابراین، این مقادیر حاکی از برازش خوب مدل است. این مدل بیان می‌کند که مشارکت مردم در ورزش از زمینه‌های گسترده‌تر اثر می‌پذیرد. این مدل نمایش ساده‌ای از ورزش همگانی ایران است و اجزای اساسی ورزش همگانی ایران را نشان می‌دهد. برپایه این مدل می‌توان فرآیند ورزش همگانی ایران را تجزیه و تحلیل کرد و به نوعی دسته‌بندی جدید دست یافت.

کلید واژه ها: ورزش همگانی، ایران، مدل‌سازی معادلات ساختاری.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مقدمه

اوقات فراغت و تفریح را می‌توان نوعی حق، مزیت و تجربه تندرستی در نظر گرفت. اگر مردم جایگاه‌هایی برای بازی نداشته باشند یا سازمان‌هایی مانند دولت، فضاهایی برای تفریح عمومی مهیا نسازند دنیا به مکانی افسرده‌کننده‌ای تبدیل می‌شود (۱). اوقات فراغت عنصر اساسی تجربه انسانی است و فعال‌بودن در اوقات فراغت نقش مهمی در ظرفیت سلامتی جامعه دارد؛ بر این اساس دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی، و نهادهای بخش خصوصی باید در روند برنامه‌ریزی، نظارت، و پیشرفت تجارب اوقات فراغت، تفریح، و بازی‌های فعال همچون بازدارنده‌های بیماری و امراض مرتبط سرمایه‌گذاری کنند (۲). ورزش همگانی جنبش جهانی همگانی‌کردن ورزش‌های تفریحی است (۳). امروزه همگانی‌کردن ورزش‌های تفریحی به یکی از وظایف دولت‌ها تبدیل شده است. نتایج پژوهش‌ها نشان م دهد که دولت‌ها باید گسترش ورزش همگانی را سرلوحه برنامه‌های درازمدت خود قرار دهند؛ در غیر این صورت باید در انتظار آمارهای نگرا کنندهٔ بیماری‌ها، غیبت از کار در اثر بیماری‌های ناشی از کم‌تحرکی، افزایش مرگ‌ومیر و کاهش سطح بهداشت عمومی باشند (۴). درصد شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی کشورهای مختلف می‌تواند تصویر خوبی از وضعیت همگانی‌شدن ورزش‌های تفریحی در کشورهای مختلف جهان ارائه دهد (۸،۷،۶،۵).

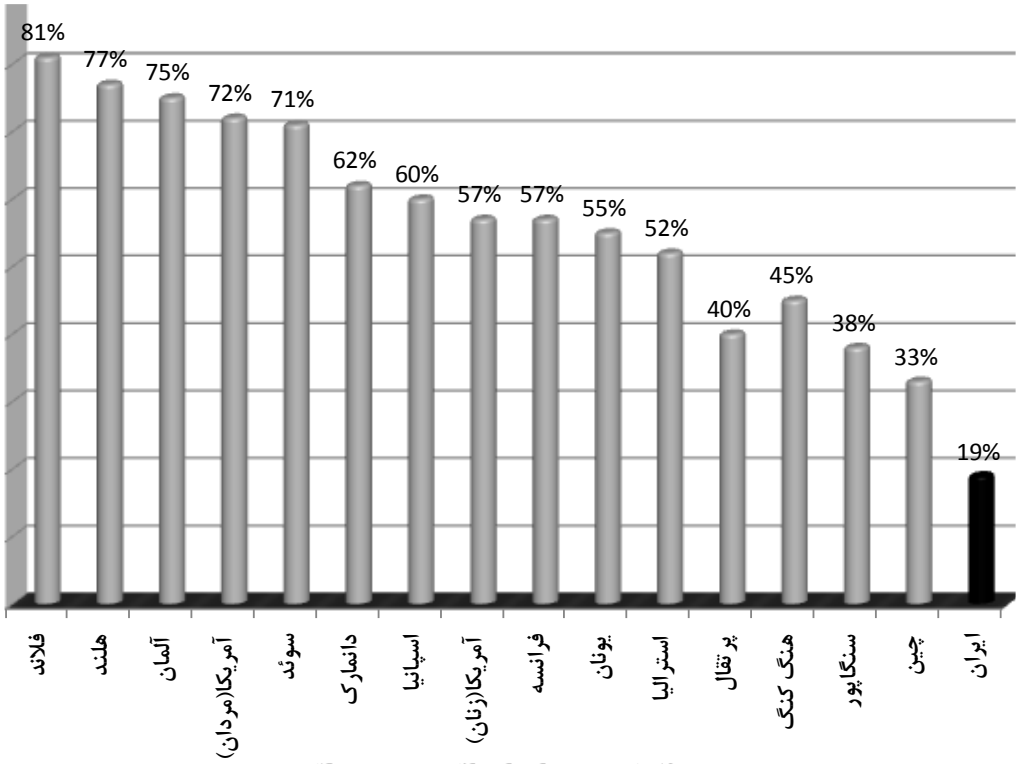

شکل ۱. درصد شرکت کنندگان در ورزش همگانی

همان‌طور که در شکل ۱ نمایان است، در بین کشورهای نمایش داده شده ایران با ۱۹درصد مشارکت در رده آخر قرار دارد (۹). این آمار فاصله بسیار وضعیت همگانی‌شدن ورزش‌های تفریحی بین ایران و کشورهای منتخب را نشان می‌دهد.

فلسفهٔ ورزش همگانی تشویق شهروندان به ورزش و فعالیت‌های فیزیکی است و نیز پیامی برای سیاست‌گذاران دارد تا از موقعیت خود برای پیشبرد این هدف و فراهم‌آوردن فرصت برای مشارکت عموم افراد استفاده کنند (۱۰). ازاین‌رو مطالعات متعددی به منظور ارائه چارچوب تحلیلی و مدل به منظور همگانی‌کردن ورزش‌های تفریحی انجام شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

کمیته ورزش همگانی هنگ‌کنگ به منظور ارتقای ورزش همگانی مدلی برمبنای سه مؤلفهٔ ۱) آموزش شامل ارتقای آگاهی و دانش و مهارت، ۲) خدمات شامل امکانات و برنامه‌های آموزشی، و ۳) مشارکت‌کنندگان شامل مشارکت‌کنندگان مستقیم و غیرمستقیم ارائه کرده است و علاوه‌بر نقش دولت، بر مشارکت سازمان‌های غیردولتی نیز تأکید می‌کند (۱۱).

کمیسیون ورزش مرکز هنلی انگلستان، چارچوبی ملی برای گسترش ورزش در انگلستان، براساس محرک‌های کلیدی تغییر (جمعیت سالمند، کمبود زمان، رفاه و چاقی، سطوح سرمایه‌گذاری، استفاده مؤثر از آموزش، تغییر در دسترسی‌ها، داوطلبان و حرفه‌ای‌ها)، حوزه‌های تغییر (خانه، جامعه، محل کار، مدارس) و حوزه‌های سیاست‌گذاری (ترویج و بازاریابی، تغییر در وضع قوانین، کیفیت اعتبارگذاری و بهبود آن، ساختارها و مشارکت‌ها، عرضه و نوآوری، و برنامه‌ریزی استراتژیک) طراحی کرده است (۱۲).

کالینز و همکاران (۲۰۱۲) رویکردی چندبعدی به منظور افزایش مشارکت مردم در ورزش و فعالیت جسمانی به‌عنوان یک چارچوب نظری و مبنای طرحی مداله گرانه در تحقیقات ارائه داده‌اند (۱۳). ون تایکوم (۲۰۱۱) مدل اجتماعی- اقتصادی مشارکت در ورزش را ارائه کرده براساس این مدل اوضاع فرهنگی، اجتماعی و اقتصاد ملی به‌منزلهٔ بیرونی‌ترین لایه، و سپس محیط فیزیکی و محیط اجتماعی بر مشارکت فرد در ورزش اثر می‌گذارند (۱۴).

در مدل دانمارکی ورزش همگانی، فعالیت جسمانی و سلامت بین سه بخش از تقاضاهای اجتماعی در سه حوزهٔ، دولتی، بازار و جامعه شهری تقسیم می‌شود و چهارنوع سازمان تجاری، دولتی، غیررسمی و داوطلبانه در این سه حوزه فعال‌اند. اغلب افرادی که در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کنند تحت پوشش بیش از یک نوع از این سازمان‌ها قرار می‌گیرند (۱۵).

در مدل مدیریت ورزش‌های تفریحی پنج‌مرحله: ۱) نفوذ (عملیات مدیریتی و عملیات ارائه)، ۲) کارکرد (برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت، کنترل- تولید، حمایت، امداد، نگهداری)، ۳) منابع (انسانی، مالی، امکانات، تجهیزات)، ۴) دسترسی (بازاریابی) ۵) هدف (خدمت، منفعت) معرفی می‌شود که از مرحله ابتدایی تا رسیدن به موفقیت در این حوزه باید طی شود (۱۶).

همان‌طور که از مطالعات پیش‌گفته برمی‌آید، جوهرهٔ علم برپایهٔ مدل‌های فراگیر است نه داده‌های پراکنده؛ زیرا داده‌ها درقالب مدل می‌توانند کشف، تبیین و تعبیر شوند؛ همچنین مطالعه ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که هرچند مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و توسعه سبک زندگی فعال مهم است و بخش وسیعی از جوامع به دنبال دستیابی به آن هستند، دانش مربوط به آن بدون توسعه باقی مانده است (۱۷). بنابراین فقدان مدل‌های قابل اتکا در ورزش و به‌ویژه ورزش همگانی در ایران محقق را برآن داشت تا به دست‌یابی به مدل ورزش همگانی ایران اهتمام ورزد. چارچوب نظری این تحقیق برمبنای مدل کیفی ورزش همگانی ایران است (شکل ۲). به منظور تدوین مدل کیفی با راهبرد پژوهشی نظریه داده‌بنیاد[1] به جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است و مدل ورزش همگانی ایران در قالب سه سطح تدوین شده است: سطح محیطی،[2] شامل زمینه و اوضاع بیرونی و شش مؤلفه محیطی بین‌الملل،[3] محیط سیاسی-حقوقی،[4] محیط زیست،[5] محیط اجتماعی،[6] محیط اقتصادی[7] و محیط فرهنگی[8] می‌شود. سطح سازمانی[9] که دربرگیرنده مجموعه روابط منظم حاکم بر اجزای داخلی و عینی ورزش همگانی ایران است و شامل هفت مؤلفه منابع انسانی،[10] منابع مالی،[11] تجهیزات و زیرساخت‌های ورزشی،[12] فناوری،[13] قوانین و مقررات،[14] سازمان‌های همکار[15] و رسانه های سازمانی[16] است. و سطح رفتاری[17] که به عوامل مربوط به رفتار ورزشی مردم ایران با رویکرد سلامت می‌پردازد و شامل عوامل فردی،[18] عوامل بین‌فردی،[19] عوامل ساختاری[20] است (۱۸). در این تحقیق به آزمون (تجزیه و تحلیل آماری) مدل ورزش همگانی در جمعیت ایرانی پرداخته می‌شود.

1. Grounded theory
2 . Contextual level
3 . International ambient
4 . Political-legal ambient
5 . Environment
6 . Social ambient
7 . Economic ambient
8 . Cultural ambient
9 . Organizational level Component
10 . Human resources
11 . Financial resources
12 . Equipments and infrastructures
13 . Technology
14 . Rules and regulations
15 . Colleague organizations
16 . Organizational media
17 . Behavioral level
18. Personal factors
19 . Interpersonal factors
20 . Structural factors

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

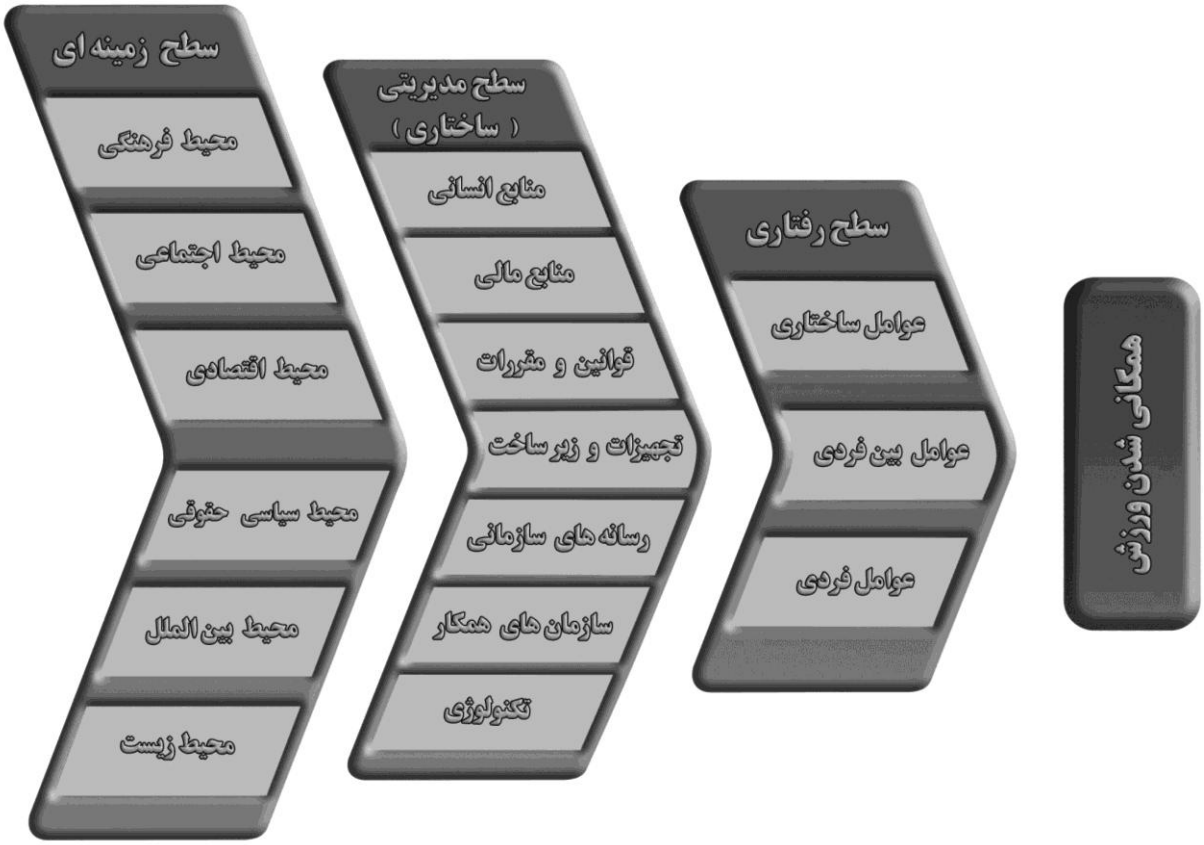

شکل ۲. چارچوب نظری مطالعه: مدل ورزش همگانی ایران، برآمده از نظریه داده‌بنیاد (۱۸)

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر تحقیقی کاربردی است و به توضیح نیروهای پدیدآورنده و شناسایی شبکه‌هایی می‌پردازد که به پیدایش و شکل‌گرفتن ورزش همگانی ایران منجر می‌شود.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این مطالعه را دست‌اندرکاران ورزش همگانی کشور شامل مدیران و کارشناسان سازمان‌های ورزشی مرتبط با ورزش همگانی ایران و همچنین اعضای هیئت علمی و دانشجویان دکتری مدیریت ورزشی ایران تشکیل دادند که در حوزه ورزش‌همگانی صاحب کتاب، مقاله یا سابقه اجرایی بودند. حجم نمونه براساس جدول مورگان برابر با ۳۰۱ نفر تعیین شد و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسش‌نامه‌ای براساس مدل ورزش همگانی ایران بود (۱۸). به منظور بررسی روایی محتوایی پرسش‌نامه، از ۱۲ نفر متخصص رشته مدیریت ورزش خواسته شد تا براساس مدل ورزش همگانی ایران سؤال‌ها را بررسی کنند (۱۸). با توجه به نظر متخصصان، تعدادی از عوامل شناخته‌شده به دلیل شباهت با عوامل قبلی حذف شد یا در طبقات مربوط به خود قرار گرفت و

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

درنهایت با اعمال نظر متخصصان پرسش‌نامه‌ای با ۶۶ سؤال تهیه شد که با روش لیکرت و با ارزش عددی ۱ تا ۵ برای پاسخ هر سؤال امتیازبندی شده بود.

به‌منظور بررسی پایایی، پرسش‌نامه در یک مطالعه راهنما[1] بین ۵۰ نفر عضو هیئت علمی دانشگاه، مدیران و کارشناسان سازمان‌های مرتبط با ورزش همگانی توزیع و ضریب آلفای کرونباخ[2] به تفکیک عوامل محیطی، سازمانی و رفتاری به شرح جدول ۱ تعیین شد. پیش از توزیع پرسش‌نامه دیگر ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه ازجمله ضریب توافق کندال و ضریب تشخیص آن بررسی و تأیید شد.

جدول ۱. پایایی پرسش‌نامه به تفکیک سطوح رفتاری، سازمانی و محیطی

نام متغیر	تعداد سوال	تعداد آزمودنی ها	
سطح رفتاری	۱۵	۵۰	۰.۵۹
سطح سازمانی	۳۰	۵۰	۰.۸۰
سطح محیطی	۲۱	۵۰	۰.۸۳

یافته‌های تحقیق

با توجه به مندرجات جدول ۲ بیشترین فراوانی افراد تحت مطالعه مربوط به سازمان ورزش شهرداری تهران بوده است که ۳۸ درصد را پوشش داده‌اند. ازنظر جنسیت، زنان با ۵۲ درصد بیشترین فراوانی را داشته‌اند و متوسط سن در گروه تحت مطالعه ۳۶ سال بوده است. بیشترین فراوانی به‌لحاظ وضعیت تحصیلی را افراد کارشناسی‌ارشد و بالاتر با ۴۸درصد فراوانی تشکیل دادند.

جدول ۲. توصیف ویژگی‌های افراد تحت مطالعه

جنسیت		سن		فراوانی گروه های مورد مطالعه		تحصیلات	
گروه	درصد فراوانی نسبی	حداقل	۲۳	گروه	درصد فراوانی نسبی	مقطع	درصد فراوانی نسبی
زن	**۳۷**	حداکثر	**۷۹**	وزارت ورزش و جوانان (معاونت امور بانوان و توسعه ورزش همگانی)	**۵**	دیپلم	**۷**
مرد	**۵۲**	میانگین	**۳۶،۶۰**	فدراسیون ورزش همگانی	**۲۵**	فوق دیپلم	**۷**
گزارش نشده	**۱۱**	انحراف استاندارد	**۹،۸۳**	سازمان ورزش شهرداری تهران	**۳۸**	کارشناسی	**۲۵**
				مراکز علمی	**۳۲**	کارشناسی ارشد و بالاتر	**۴۸**
						گزارش نشده	**۱۳**

1 .Pilot Study

2. Cronbach's Alpha

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

نتایج به‌دست‌آمده از ۳۲۰ پرسش‌نامه تکمیل‌شده با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی لیزرل تحت بررسی قرار گرفت. ازآنجاکه ماهیت متغیرهای مشاهده‌شده در سطح رتبه‌ای بود و باتوجه به محدودیت‌های موجود در لیزرل در تحلیل داده‌های رتبه‌ای، نخست ماتریس پلی‌سریال همبستگی بین متغیرهای مشاهده‌شده محاسبه شد. سپس این ماتریس به‌عنوان فایل فعال داده‌ها در محیط SPSS/WIN به‌منزلهٔ داده‌های ورودی در دست استفاده قرار گرفت. این ضرایب همبستگی ازطریق PRELIS برای ایجاد ماتریس کوواریانس مجانبی به‌کار گرفته شد. این ماتریس به‌عنوان ورودی درکنار ماتریس واریانس–کوواریانس نمونه‌ای در لیزرل استفاده شد.

مدل اصلاح‌شده، براساس آزادکردن کوواریانس بین متغیرهای مشاهده‌شده هر مقیاس طراحی شد. تحلیل عاملی تأییدی روی ماتریس واریانس–کوواریانس انجام گرفت. روش برآورد و تخمین مدل، روش بیشینه درست‌نمایی (ML) بود. ساختار مدل مطالعه از یک متغیر نهفته بیرونی به نام ورزش همگانی یا متغیر کسای ξ و سه متغیر نهفته درونی، سطح رفتاری، سطح سازمانی و سطح محیطی تشکیل شده است. متغیر Y در این مدل مقیاس‌های هرسه سطح هستند. شاخص‌های نیکویی برازش که در این مطالعه بررسی شدند به شرح جدول ۳ است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل ورزش همگانی ایران

شاخص‌های برازش	مقدار مشاهده شده		ارزیابی شاخص‌های برازش
X^2	۳۸۵/۷۶	$\frac{385/76}{320}$=۱/۲۱	مناسب
Df	۳۲۰		
P<	./۰۰۰۱	P<0.01	–
RMSEA	./۰۸۲ (./۰۷۵–./۰۸۹)	./۰۹<	مناسب
ECVI	۴/۷۶	–	مناسب
NFI	./۹۶	./۹۵<	مناسب
PNFI	./۹۱	./۹۰<	مناسب
CFI	./۹۹	./۹۵<	مناسب
IFI	./۹۹	./۹۵<	مناسب
RFI	./۹۶	./۹۵<	مناسب
CN	۴۱۱/۹۵	۲۰۰<	مناسب
RMR	./۰۵	./۰۵ =	مناسب
SRMR	./۰۷۵	–	مناسب
GFI	./۹۵	./۹۵<	مناسب
AGFI	./۹۴	./۹۵<	مناسب
PGFI	./۸۸	./۵۰<	مناسب

همه مقادیر برازش مطابق جدول ۳ حاکی از تأیید مدل است. اگر مدلی رد نشود و شاخص‌های برازش به‌دست‌آمده از آن مناسب باشد، محکم قلمداد می‌شود (۱۹).

ضرایب λ y نشان می‌دهد که با هر واحد تغییر در متغیر نهفته درصورتی‌که متغیرهای نهفته ثابت فرض شوند چه میزان تغییر در متغیر آشکار Y ایجاد می‌شود. این برآوردها استانداردنشده هستند و شبیه ضرایب رگرسیون در تحلیل رگرسیون عمل می‌کنند و براساس

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

واحد اندازه‌گیری متغیرها انجام می‌گیرد. خطای استانداردی که در داخل پرانتز قرار دارد، نشان می‌دهد که مقدار پارامتر با چه دقتی برآورد می‌شود. مجذور همبستگی چندگانه (R^2) برای بخش معادلات اندازه‌گیری (جدول ۴) نشان می‌دهد که چه مقدار واریانس متغیرهای آشکار ازطریق مدل تبیین می‌شود. این مقادیر شبیه R^2 در تحلیل رگرسیون است و نشان می‌دهد که چه میزان از تغییرات متغیرهای وابسته به‌وسیله سطوح تبیین می‌شود. عامل اول هر سطح با ثابت‌کردن برآورد پارامتر آن به‌منزلهٔ پارامتر مرجع شناخته می‌شود و اولین شاخص هر متغیر درونی برابر با ۱ است.

جدول ۴. معادلات بخش اندازه‌گیری مدل

متغیرهای آشکار (y)	رابطه متغیرهای آشکار y با متغیر نهفته درونی (λ_y) (خطای اندازه گیری) آماره t	مقدار خطا متغیر آشکار y یا تتا اپسیلون ($\varepsilon\theta$) (خطای اندازه‌گیری) آماره t	مجذور بار عاملی
متغیر نهفته درونی سطح رفتاری (η_1)			
عوامل فردی	۱.۰۰	۲/۲۰ (./۲۴) ۹ / ۲۱	./۳۵
عوامل بین‌فردی	۱/۶۱ (./۲۳) ۷ / ۰۶	۴/۸۵ (./۵۷) ۸ / ۵۸	./۳۹
عوامل ساختاری	۱/۲۰ (./۲۶) ۴/۶۳	۱۳/۰۹ (۱/۱۲) ۱۱/۶۵	./۱۲
متغیر نهفته درونی سطح سازمانی (η_2)			
منابع انسانی	۱.۰۰	۱/۸۸ (./۱۹) ۹/۸۰	./۳۴
منابع مالی	۱/۸۲ (./۲۱) ۸/۷۸	۱۱/۴۴ (۱/۰۷) ۱۰/۶۷	./۳۴
تجهیزات و زیرساخت	۱/۲۳ (./۱۳) ۹/۷۹	۳/۶۱ (./۳۶) ۱۰/۱۲	./۴۳
فناوری	۱/۶۹ (./۲۰) ۸/۴۳	۱۰/۹۲ (./۹۹) ۱۰/۸۱	./۳۲
قوانین و مقررات	۱/۰۳ (./۱۱) ۹/۴۸	۲/۸۹ (./۲۸) ۱۰/۴۰	./۴۰

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

ادامه جدول ۴

سازمان‌های همکار	./۵۹ (./۰۷۶) ۷/۷۷	۱/۷۵ (./۱۶) ۱۱/۰۷	./۲۷
رسانه‌های سازمانی	۱/۶۷ (./۲۰) ۸/۴۰	۱۰/۹۹ (۱/۰۲) ۱۰/۷۷	./۳۲
متغیر نهفته درونی سطح محیطی(η۳)			
محیط بین‌المللی	۱.۰۰	۱/۹۴ (./۱۷) ۱۱/۴۰	./۳۲
محیط سیاسی-حقوقی	۲/۳۰ (./۲۶) ۸/۸۹	۱/۷۸ (./۴۴) ۴/۰۴	./۷۴
محیط زیست	./۷۹ (./۰۹۵) ۸/۳۴	۱/۲۲ (./۱۱) ۱۱/۴۴	./۳۳
محیط اجتماعی	۲/۳۴ (./۲۶) ۸/۹۱	۱/۴۷ (./۴۵) ۳/۲۹	./۷۸
محیط اقتصادی	۱/۰۰ (./۲۳) ۴/۳۴	۱۱/۶۵ (./۹۸) ۱۱/۹۱	./۷۶
محیط فرهنگی	./۸۰ (./۱۳) ۶/۱۱	۳/۳۱ (./۲۸) ۱۱/۹۵	./۱۶

یافته‌های این تحقیق که در جدول‌های ۳ و ۴ و همچنین شکل‌های ۳ و ۴ حاکی از آن است که مدل تحقیق برآمده از مطالعه‌ای کیفی برپایه نظریه داده‌بنیاد در جمعیت ایرانی از برازش مناسبی برخوردار است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

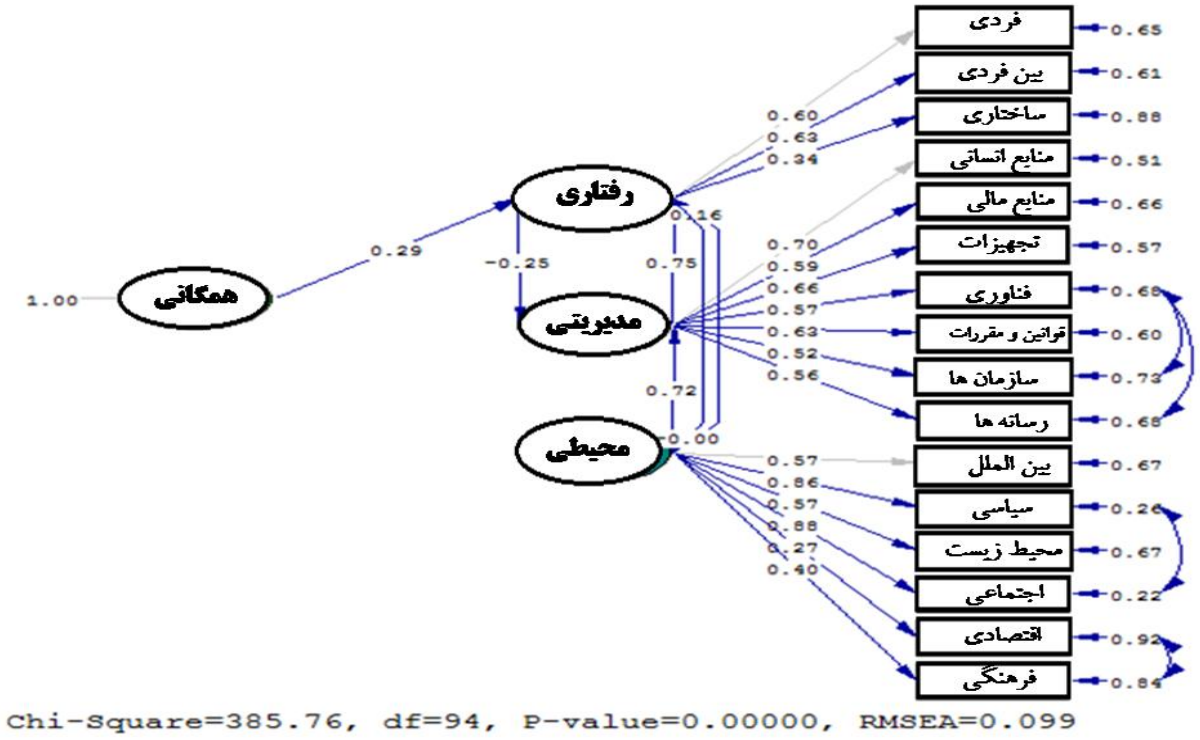

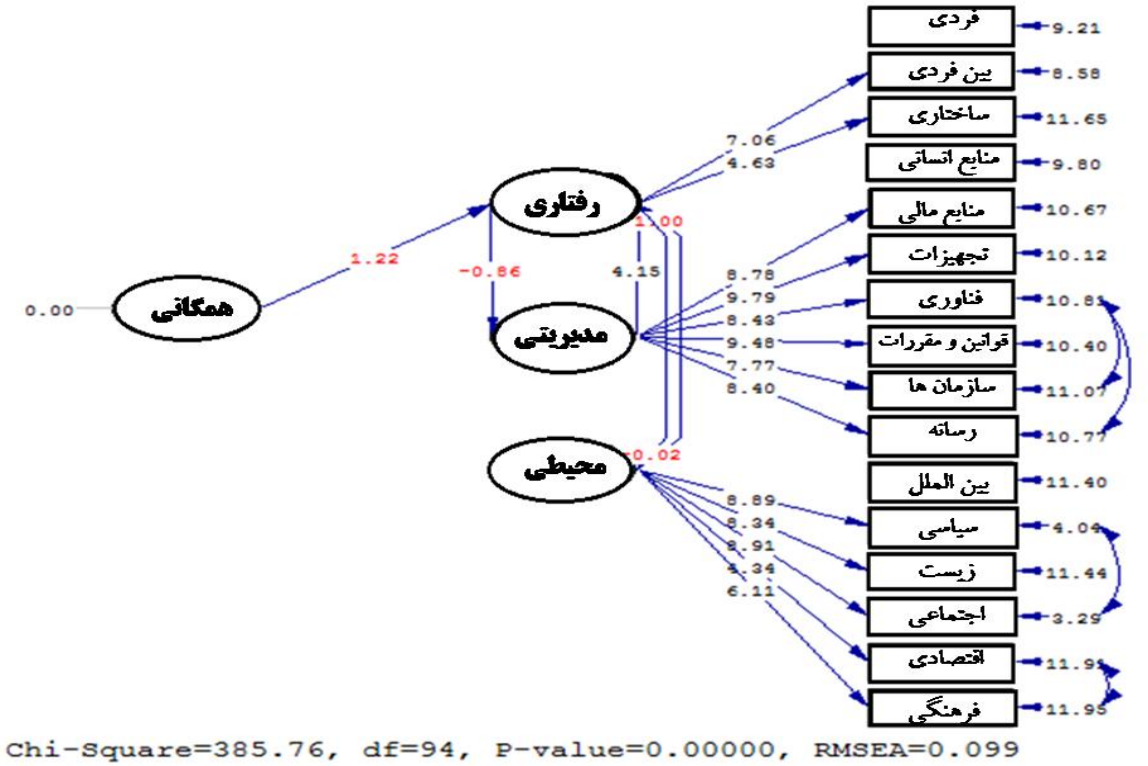

شکل ۳. خروجی نرم‌افزار از مقادیر استاندارد در تحلیل مسیر

شکل ۴. شکل خروجی نرم‌افزار از از اعداد معنی‌داری در تحلیل مسیر

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق آزمون (تجزیه و تحلیل آماری) مدل ورزش همگانی ایران در جمعیت ایرانی بود و نتایج مطالعه حاضر براساس مدل‌سازی معادلات ساختاری حاکی از برازش مناسب مدل بود. در مدل ارائه‌شده با ایجاد همگرایی بین واحدهای کوچک‌شدهٔ پدیدهٔ مدنظر، امکان اتخاذ روش‌های مناسب سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در سطح کلان، میانی و خرد به منظور همگانی‌شدن ورزش‌های تفریحی ایران حاصل شده است. در تحقیق حاضر، منظور از سطح محیطی، بستر و زمینه فعالیت‌های ورزش همگانی ایران است. این سطح عوامل و وضعیت محیط بیرونی ورزش همگانی را تشکیل داده است و با آن رابطه متقابل دارد. در مدل حاصل از این مطالعه، کار عوامل محیطی تنظیم روابط حوزه ورزش همگانی با سیستم‌های بالاتر از خود است. چون هر سیستم یا سازمانی در جایگاه خاص خودش همواره با سیستم‌های بالاتر در کنش و واکنش دائمی است و نسبت به سیستم‌های بالاتر سیستم فرعی محسوب می‌شود، بنابراین، همه علل و عواملی که موجبات برقراری، تنظیم و واکنش به‌موقع و مناسب ورزش همگانی را نسبت به سیستم‌های اصلی‌تر را فراهم می‌آورند محیط نامیده می‌شوند. این سطح با مدل اجتماعی–اقتصادی مشارکت در ورزش و همچنین مدل دانمارکی ورزش برای همه، فعالیت جسمانی و سلامتی، دیدگاه مشابهی در همگانی‌شدن ورزش دارد (۱۴،۱۵).

سطح سازمانی به‌مثابه ظرف فعالیت‌های ورزش همگانی است، ظرفی که تمام فرآیندهای ورزش همگانی ایران در آن جریان دارد و بر رفتار مشارکت ورزشی مردم در اوقات فراغت اثر می‌گذارد. این چارچوب و قالب را در ورزش همگانی می‌توان در مدل‌های مدیریتی ورزش‌های تفریحی، چارچوب ملی ورزش انگلستان و مدل توسعه ورزش همگانی هنگ کنگ مشاهده کرد (۱۶،۱۲،۱۱).

سطح رفتاری مدل منطبق با مدل سلسله‌مراتبی عوامل بازدارنده مشارکت در اوقات فراغت است(۲۰). همان‌طور که اشاره شد، به منظور همگانی‌شدن ورزش درمیان مردم ایجاد زمینه و همچنین ساختارهای مناسب لازم است؛ ولی صرفاً پرداختن به مؤلفه‌های محیطی و سازمانی پاسخگو نخواهد بود؛ زیرا هرچه بستر و عوامل محیطی و ساختاری فراهم شوند باز هم میزان مشارکت مردم در ورزش‌های تفریحی و ارائه رفتار مطلوب ازسوی آنها به شناخت و ازمیان‌برداشتن عوامل بازدارنده مشارکت در سطح رفتاری منوط خواهد بود.

در مجموع براساس مدل ورزش همگانی ایران (شکل ۵) می‌توان گفت سطح محیطی ورزش همگانی ایران شامل زمینه و اوضاع بیرونی است و به‌طور کلی بستری برای سطح رفتاری است. سطح سازمانی دربرگیرنده مجموعه روابط منظم حاکم بر اجزای داخلی و عینی ورزش همگانی ایران است که آن هم بر سطح رفتاری اثر می‌گذارد و سطح رفتاری عوامل مربوط به رفتار ورزشی مردم ایران در اوقات فراغت است. دسته‌بندی مدل حاضر به چند سطح نیز با رویکرد چندبعدی افزایش مشارکت مردم در ورزش و فعالیت جسمانی منطبق است (۱۳).

با توجه به اینکه ورزش پدیده‌ای اجتماعی است، مدل ارائه‌شده ظرفیت معرفی ابعاد مختلف این پدیده اجتماعی را دارد و روشن کند که مشارکت مردم در ورزش از زمینه‌های گسترده‌تر اثر می‌پذیرد. این مدل نمایش ساده‌ای از ورزش همگانی ایران است و ساخت‌های اساسی ورزش همگانی ایران را می‌رساند و در سطح خود، قادر به تبیین آن و ارائه کارکردهایش است. این مدل، جزء کوچک یا بازسازی کوچک‌شدهٔ پدیده‌ای بزرگ‌تر یعنی ورزش همگانی ایران است که ازلحاظ کارکرد با آن یکسان است. بدین‌ترتیب در حالی که امکان دسترسی به تمام جزئیات امور و روابط پدیده‌ها در این حوزه، مشکل، پرهزینه و وقت‌گیر است، مدل حاضر آنها را سهل و آسان می‌کند و با برخورداری از امکان تجزیه و تحلیل، پیش‌بینی نتایج را امکان‌پذیر می‌سازد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

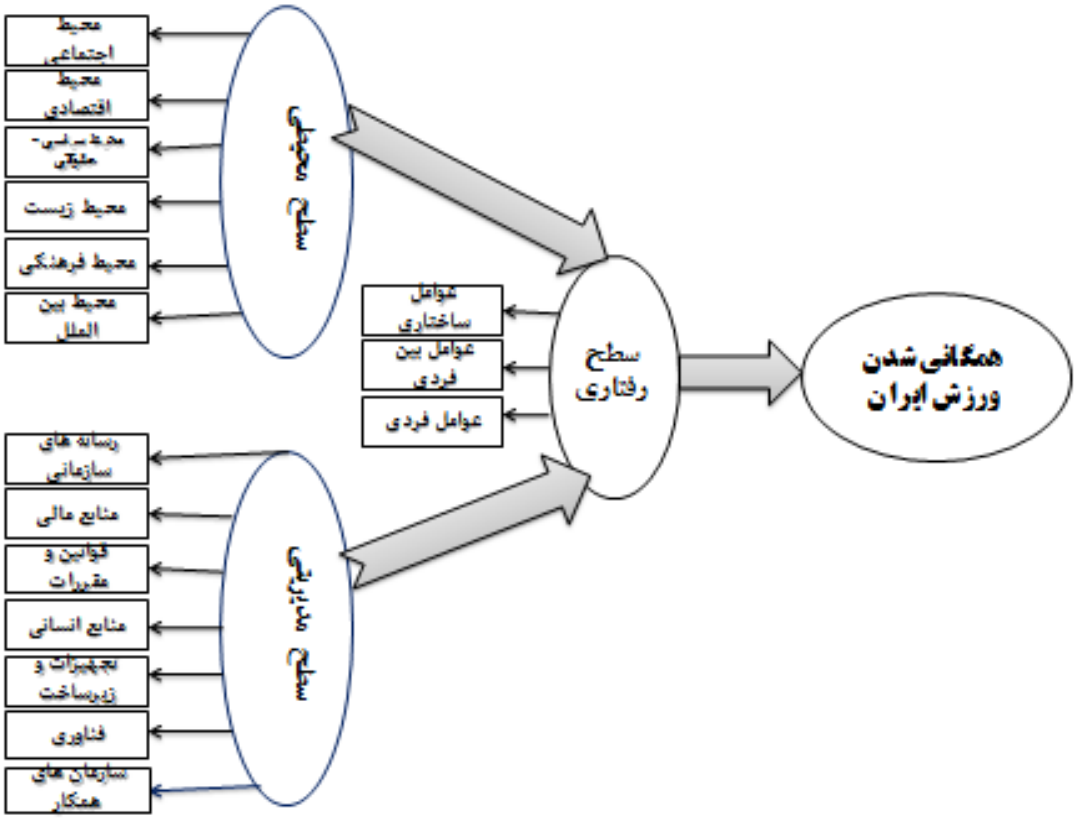

شکل ۵. مدل ورزش همگانی ایران

مدل ارائه‌شده می‌تواند به ادبیات موجود در حوزه ورزش همگانی کمک کند؛ زیرا مجموعه‌ای جدید از معیارها برای ارزیابی و تحلیل همگانی‌شدن ورزش‌های تفریحی در ایران ارائه می‌کند و محققان را قادر می‌سازد تا فرآیند ورزش همگانی در ایران را تجزیه و تحلیل کنند. البته مدل‌سازی از فراگردهای اجتماعی، جهان اجتماعی را لزوماً به طور کامل معرفی نمی‌کند؛ اما وسائلی به دست می‌دهد، که درک سازوکار اساسی آن را آسان‌تر می‌کند.

در پایان، ازآنجاکه سطح محیطی مدل دربرگیرنده شش مؤلفه به‌منظور تأمین بستری مناسب برای همگانی‌شدن ورزش در ایران است و سطح سازمانی مدل نیز دربرگیرنده هفت مؤلفه به منظور تأمین نرم‌افزارها و سخت‌افزارها در این حوزه است، و در سطح خرد عوامل فردی، بین‌فردی و ساختاری تعیین‌کننده مشارکت نهایی در ورزش اوقات فراغت معرفی شده‌اند، درنظرگرفتن مؤلفه‌های فوق در تدوین برنامه‌های آتی ورزش همگانی ایران و بررسی هریک از آنها در تحقیقی جداگانه به منظور مطالعه همه‌جانبه مؤلفه‌ها ضروری به‌نظر می‌رسد.

منابع

1. Kassing,Gayle,2010,Dimensions of Leisure for Life: Individuals and Society, Human Kinetics.
2. Kassing,Gayle,2012,Introduction to Recreation and Leisure, Human Kinetics
3. Sport for all organization, 2010,home page, Available on http: // www. sportforall.org.rs /eng/index.html .
4. Holzweher, F. 2002. Sport for All as a Social Change and Fitness Development, Institute of sport science. Vienna University: Austria.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

5. Naul, Roland and Ken , Hardman ,2002. Sport and Physical Education in Germany, pullished by routledy London.
6. Palm, Jurgen, And Wolfyang , Baumann, 2002. Sport for All as Departure into the Unknown lands of Sport. Heusenstamm, Germany.
7. Pereira, Eduardo, Blanco, 2002, In search of and institutional and local Model of Sport for All .Email :info@aedpt.com.
8. Van, Tuyckom. Jeroen Scheerder. 2008. Sport for All? Social Stratification of Recreational Sport Activities in the EU-27, Kinesiologia Slovenica. 14, 2, 54–63.
۹. غفوری،فرزاد؛۱۳۸۶؛ مطالعه انواع ورزش های همگانی و تفریحات مطلوب جامعه و ارائه مدل برای برنامه ریزی های آینده، دفتر ملی مدیریت و توسعه ورزش کشور، سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران.
10. Aman, Mohd Salleh et al,2009, Sport for All and Elite Sport: Underlining Values and Aims for Government Involvement via Leisure Policy,European Journal of Social Sciences
Volume 9, Number 4
11. Community Sports Committee of the Sports Commission ,2009,Consultancy Study on Sport for All Participation Patterns of Hong Kong People in Physical Activities, Submitted by The Chinese University of Hong Kong Department of Sports Science & Physical Education.
12. The Framework for Sport in England ,2004, Making England an Active and Successful Sporting Nation: A Vision for 2020. Available at: http:// www.sportengland.org .
13. Collins,D .,Ford, P. A., MacNamara,A., Bailey,R.,Toms,M., Pearce, G., 2012.,Three Worlds: new directions in participant development in sport and physical ctivity.,Sport, Education and Society ,Volume 17, Issue 2,pages 225-243.
14. Van Tuyckom,C.,2011,Sport for All: Fact or fiction? Individual and cross-national differences in sport participation from a European perspective, Submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of Doctor in Sociology and social sciences department of sociology, Gent University.
15. Meeting Report,2004, Physical Activity Expert Meeting "Agita Europe", Magglingen, Switzerland.
16. Mull. Richard . F, Bayless , Kathryn .G , Jamieson .Lynn . M , 2005, Recreational Sport Management,3rd ed,Australia,Human Kinetics.
17. Beaton,Anthony A.,Funk,Daniel C.,2008, An Evaluation of Theoretical Frameworks for Studying Physically Active Leisure, Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal *Volume 30, Issue 1.*
۱۸. صفاری، مرجان،۱۳۹۱؛ طراحی مدل ورزش همگانی ایران،رساله دکتری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
19. Raykov T, Marcoulides GA 2006, A first Course in Structural Equation Modeling. Mahwah, NJ: Erlbaum.
20. Jackson, E. L.2005, Constraints to Leisure ,Venture publishing, Inc.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]